

Bijlage 1   **Factoren losstaand van de functie van de blaas, die kunnen bijdragen aan incontinentie**

Tabel 1   **Beperkte functie en omgevingsfactoren**

Conditie	Opmerking	Implicaties voor management
<u>Beperkte functie:</u> Beperkte mobiliteit dan wel beperkte cognitie	Beperkte mobiliteit dan wel cognitie kan interfereren met de mogelijkheid om onafhankelijk naar het toilet te gaan en incontinentie veroorzaken dan wel verergeren. (zie paragraaf 2.6 voor meetinstrumenten)	Reguliere toiletondersteuning is essentieel voor de patiënten die te maken hebben met ernstig beperkte mobiliteit of cognitie.
<u>Omgevingsfactoren</u> - Niet toegankelijkheid van het toilet, dan wel onveilige toiletfaciliteiten - Kleding met bijvoorbeeld knopen en ritsen. - Niet beschikbaar zijn van zorgverleners of ondersteuning bij de toiletgang, of niet de mogelijkheden hebben om gemakkelijk hulp in te roepen.	- Kwetsbare, functioneel beperkte patiënten, hebben toegankelijke, veilige toiletfaciliteiten nodig. - Met name bij mensen die zelfstandig naar het toilet gaan, kan bepaalde kleding (bijvoorbeeld met knopen en ritsen) de toiletgang bemoeilijken. - In veel gevallen is assistentie van anderen nodig, om continent te kunnen zijn. Daarbij kan te weinig kracht om hulp in te roepen, bijvoorbeeld door middel van het drukken op een knop of het trekken aan een touwtje, problemen opleveren.	- Aanpassingen in de omgeving kunnen noodzakelijk zijn. - Aanpassingen in de kleding kunnen noodzakelijk zijn. - Tijdige ondersteuning bij de toiletgang is van essentieel belang. Evenals de mogelijkheid voor de patiënt om hulp te kunnen invoeren.

Tabel 2   **Mogelijke aandoeningen bij kwetsbare ouderen met urine-incontinentie en de implicaties ervan**

Aandoening	Opmerking	Implicatie voor behandeling
Diabetes	Sechte behandeling van de ziekte kan polyuria veroorzaken en incontinentie verergeren. Therapietrouw en juiste instelling van diabetesmedicatie is belangrijk.	Goede beheersing van diabetes vermindert osmotische diurese en daarmee samenhangende polyuria waardoor incontinentie verbetert.
Reuma	Kan pijn veroorzaken en de mobiliteit verminderen.	Optimaal medicamenteus- en niet medicamenteus pijnmanagement kan de mobiliteit en daarmee de mogelijkheid tot toiletgang vergroten.
COPD en astma	Kan mobiliteit verminderen. Kan bovendien hoesten veroorzaken.	Juiste behandeling vergroot mobiliteit en vermindert hoesten.
Hartfalen	Verhoogde productie van urine tijdens de nacht, door o.a. diuretica gebruik, kan bijdragen aan nachtplassen en incontinentie. (Bij gebruik van furosemide begint de urineproductie na 30-60 min en houdt 4-8 uur aan.) Tevens kan hartfalen immobiliteit in de hand werken en de conditie verminderen, waardoor de gang naar de toilet beperkt wordt.	Het optimaliseren van medicamenteus management van hartfalen, restrictie van natrium, ondersteunende broekjes, het omhoog houden van de benen, en in de ochtend een dosis snel werkende diureticum, kan polyuria tijdens de nacht en het daarmee samenhangende nachtplassen en incontinentie tijdens de nacht verminderen. Bij de behandeling van de incontinentie moet rekening gehouden worden met een verminderde conditie.
Slaap apneu	Dit kan de urine productie tijdens de nacht vergroten door de productie van atrial natriuretisch peptide te verhogen.	Diagnose en behandeling van slaap apneu, vaak met hulpmiddelen voor continue positieve luchtdruk, kan de conditie verbeteren en polyuria tijdens de nacht en het daarmee samenhangende nachtplassen en incontinentie verminderen.
Ernstige constipatie en faecale impactie	Dit hangt samen met urine-incontinentie.	Gebruik wanneer noodzakelijk middelen die de feces verzachten en laxerende middelen. Adequate vochtinname en oefeningen zijn van belang. Wanneer noodzakelijk impactie wegnemen.
Beroerte	Kan aandrangincontinentie veroorzaken en in mindere mate urine retentie: kan ook de mobiliteit beperken.	Incontinentie na een acute beroerte verdwijnt vaak met revalidatie; bij aanhoudende incontinentie moet verder geëvalueerd worden. Reguliere hulp bij de toiletgang is essentieel voor de mensen met aanhoudende beperkte mobiliteit.

Parkinson	Hangt samen met aandrangincontinentie; kan ook beperkte mobiliteit en cognitie veroorzaken.	Het optimaliseren van de beheersing van de ziekte kan de mobiliteit genoeg verbeteren om ook verbeteringen in de incontinentie te veroorzaken.
Normal Pressure Hydrogethalus (NPH)	Kan samengaan met incontinentie; door beperkte cognitie en loopstoornissen.	Bij patiënten die te maken hebben met deze symptomen, zouden beeldvormende technieken overwogen moeten worden om deze aandoening uit te sluiten. Soms is het met een ventriculo peritoneale shunt te behandelen.
Dementie	Dit hangt samen met aandrangincontinentie, beperkte cognitie apraxie, en apathie; interfereert met de toiletgang en hygiëne.	Reguliere hulp bij de toiletgang is essentieel voor mensen met beperkte mobiliteit en cognitie.
Depressie	Dit kan de motivatie van de patiënt om continent te worden verminderen; het kan echter ook een consequentie zijn van incontinentie.	Het optimaliseren van medicamenteus- en niet medicamenteus beheersen van depressie kan incontinentie verbeteren.
Delier	Bij plotselinge verwardheidstoestand, is men zich vaak niet meer bewust van wat men moet doen, waardoor men niet (tijdig) naar de toilet gaat.	Medicatie kan delier doen verbleken, waardoor urine-incontinentie ook verbetert.
Fracturen	Deze beperken de mobiliteit waardoor de toiletgang wordt bemoeilijkt.	Wanneer fracturen behandeld worden, kan de mobiliteit worden verbeterd, wat de toiletgang ten goede komt.

Tabel 3 Medicatie die incontinentie kan veroorzaken of verergeren

Medicatie met een parasympatholytisch effect	Effect op incontinentie
<i>Tricyclische antidepressiva</i> amitriptyline, clomipramine, desipramine, imipramine, maprotiline, nortriptyline	Zorgen voor relaxatie van de blaas, wat urineretentie kan veroorzaken. Bovendien kan het geheugen- en concentratiestoornissen en verwardheid tot gevolg hebben, waardoor de gang naar de toilet wordt belemmerd.
<i>Antihistaminica</i> alimemazine, cinnarizine, clemastine, cyclizine, cyproheptadine, dexchlorfeniramine, dimentindeen, hydroxyzine, ketotifen, mebhydroline, meclozine, oxomemazine, promethazine, triplennamine	Kan zorgen voor relaxatie van de blaas, wat urineretentie kan veroorzaken. Bovendien kan het geheugen- en concentratiestoornissen en verwardheid tot gevolg hebben, waardoor de gang naar de toilet wordt belemmerd.
<i>Parasympatholytische parkinsonmiddelen</i> biperideen, dexetimide, orfenadrine, trihexyfenidyl	Kan zorgen voor relaxatie van de blaas, wat urineretentie kan veroorzaken. Bovendien kan het geheugen- en concentratiestoornissen en verwardheid tot gevolg hebben, waardoor de gang naar de toilet wordt belemmerd.
<i>Antipsychotica</i> chloorpromazine, chloorprotixeen, clozapine, dosulepine, doxepine, levomepromazine, olanzapine, perfenazine,	Kan zorgen voor relaxatie van de blaas, wat urineretentie kan veroorzaken. Bovendien kan het geheugen- en concentratiestoornissen en verwardheid tot gevolg

sulpiride, thioridazine, tiapride	hebben. Tenslotte beperkte mobiliteit. Dit alles kan de gang naar de toilet belemmeren.
<i>Urologische parasymphatholytica</i> darifenacine, fesoterodine, flavoxaat, oxybutynine, solifenacine, tolterodine	In sommige gevallen worden deze medicijnen op indicatie gebruikt voor de behandeling van urine-incontinentie. Deze medicijnen kunnen echter ook urine retentie veroorzaken en invloed hebben op de cognitie, waardoor urine-incontinentie kan worden veroorzaakt.
<i>Overige middelen met parasymphatholytische (bij)werking</i> atropine, belladonna, cyclopentolaat, depropine, disopyramide, glycopyrronium, homatropine, ipratropium, papaverine, thiazinamium, tropicamide	Kan zorgen voor relaxatie van de blaas, wat urineretentie kan veroorzaken. Bovendien kan het geheugen- en concentratiestoornissen en verwardheid tot gevolg hebben, waardoor de gang naar het toilet wordt belemmerd.
Andere medicatie	Effect op incontinentie
<i>Diuretica</i> o.a. furosemide, bumetanide	Kan polyuria (verhoogde urineproductie) veroorzaken. Dient niet vlak voor de nacht ingenomen te worden.
<i>Alfa-symphathicomimetica</i> fenylefrine, midodrine, nafazoline, oxymetazoline, xylomethazoline	Kan urineretentie veroorzaken.
<i>Betasymphaticomimetica</i> (glaucoomduppels)	Deze kunnen urineretentie veroorzaken.
<i>Alfa sympatholytica</i> alfuzosine, doxazosine, prazosine, tamsulosine, terazosine, urapidil	Verlagen tonus interne sfincter, kan resulteren in een kleine blaasvulling en kan stressincontinentie veroorzaken.
<i>Sedativa en hypnotica</i> alprazolam, bromazepam, brotizolam, chloordiazepoxide, clobazam, clonazepam, clorapinezuur, diazepam, flunitrazepam, flurazepam, loprazolam, lorazepam, lormetazepam, midazolam, nitrazepam, oxazepam, prazepam, temazepam, zolpidem, zopiclon	Kan verwardheid en sufheid veroorzaken. Bovendien beperkte mobiliteit, waardoor de gang naar het toilet wordt belemmerd.
<i>Calciumantagonisten (* itt parasymphatholytica treden problemen in veel mindere mate op, maar het kan een oorzaak zijn van incontinentie)</i> amlodipine, barnidipine, diltiazem, felodipine, irsapidine, lacidipine, lercanidipine, nicardipine, nifedipine, nimodipine, nitrendipine, verapamil	Kan verlaagde contractie van de blaas veroorzaken waardoor urineretentie kan ontstaan. Kan bovendien constipatie veroorzaken.
<i>Opioiden (* itt parasymphatholytica treden problemen in veel mindere mate op, maar het kan een oorzaak zijn van incontinentie)</i> alfentanil, buprenorfine, codeïne, dextromoramide, dextropropoxyfeen, fentanyl, hydromorfon, methadone, mofrine, nalbufine, nicomorfine, oxycodon, pentazocine, pethidine, piritramide, remifentanil, sufentanil, tramadol	Verlagen contractie blaaspier, waardoor urine retentie kan ontstaan. Ook kan het constipatie, verwarring en beperkte mobiliteit veroorzaken. Ook kan het sedatie (verminderd bewustzijn) veroorzaken. De gang naar het toilet kan worden belemmerd.
<i>ACE-remmers (A-II-remmers veroorzaken minder hoesten)</i> benazepril, captopril, cilazapril, enalapril, fosinopril, lisonopril, perindopril, quinapril, ramipril, trandolapril, zofenapril	Kan hoesten veroorzaken en stressincontinentie verergeren.